

ROUSSEAU’NUN EĞİTİM ANLAYIŞI

Murat Korkmaz
hakanmuratkorkmaz34@gmail.com

Gönül Öktem
gonuloktem@gmail.com

Özet

Rousseau 18. Yüzyıla damgasını vuran, eserleri ve düşünceleri ile topluma yön veren en önemli filozoflardan birisidir. 18 yy. dünyada etkileri çok fazla görülen Fransız devrimi ile son bulan bir çağdır. Bu yüzyılda yaşayan filozof ve düşünürler hem Fransa’da hem dünyada “Aydınlanma Çağı” olarak adlandırılan bir dönemin mimarları olmuşlardır. Rousseau da düşünceleri ve eserleri ile bu çağda toplumu etkileyen, yönlendiren ve aydınlatan en önemli düşünürlerden birisi olmuştur. Bu araştırmada; Rousseau’nun eğitime bakış açısı ve çocuğa verilmesi gereken eğitim ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Rousseau’nun bu konulardaki görüşlerini benimsemesinde yaşadığı ailevi ve çevresel ortamın etkili olduğunu söyleyebiliriz. Bu araştırma Rousseau’nun eğitim anlayışı çerçevesiyle birlikte Emile adlı romanındaki eğitimi felsefesi üzerine yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rousseau, Emilie, Aydınlanma Çağı.

ROUSSEAU’S APPROACH TO EDUCATION

Abstract

Rousseau is one the most important philosophers who left their marks in the 18th century and shaped the society with their works and thoughts. 18th century is an era that ended with French Revolution, whose impacts are widely seen throughout the world. Thinkers and philosophers who lived in this era became the masterminds of a period called “The Age of Enlightenment” both in France and in the world. With his thoughts and works, Rousseau, as well, became one of the most important thinkers who influenced, shaped and enlightened the society in this era. This research includes Rousseau’s view on education and his ideas about child education. We can say that his family and others around him affected his views on these subjects. This research was carried out on Rousseau’s philosophy of education in his book called Emile along with his view on education.

Key Words: Rousseau, Emile, The Age of Enlightenment.

GİRİŞ

Eğitim birçok düşünür ve akademisyen tarafından değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Eğitimin bu tanımlarının olmasının nedeni, dayandırıldığı felsefi görüşlerdir. Örneğin, idealizme göre eğitim, insanın bilinç(siz)lice tanrıya ulaşmak için sürdürülen aralıksız bir çaba; Realizme göre, yeni kuşağa kültürel kalıtı aktararak onları topluma uyuma hazırlama süreci; Natüralizm'e göre, kişinin doğal olgunlaşmasını artırma ve onun bu özelliğini göstermesini sağlama işi; Pragmatizm'e göre eğitim, kişiyi toplumda kalifiye ve verimli bir kişi yapmak için koşulan toplumsal bir iş; Marxizm'e göre eğitim insanı çok yönlü eğitime, doğayı denetleyerek onu değiştirecek ve üretimde bulunacak biçimde yetiştirme süreci (Kaygısız, 1997) şeklinde ifade edilmektedir.

Eğitim felsefesi, eğitime yön veren, hedefleri şekillendiren ve eğitim uygulamalarına rehberlik eden bir disiplindir. Eğitim felsefesi, insanların hangi amaçlar için, nasıl yetiştirileceği konusunda önderlik eder ve eğitime, irtibatla bulunduğu tüm toplumsal olgularla, bir bütünlük çerçevesinde anlam vermeye çalışır (Kop,2004).

Eğitim konusuyla da ilgilenen Rousseau’nun eğitimle ilgili görüşlerinin açıklanması, eleştirilmesi bu çalışmamızın özünü oluşturmaktadır. Rousseau’nun birçok eseri Türkçe ‘ye çevrilerek, felsefesiyle ilgili çalışmaların

bulunmasına karşın, eğitim anlayışı üzerinde bu düzeyde bir araştırma bulunmamaktadır. Rousseau, özgürlüğü insanın her zaman ve her an yaşadığı bir duygu biçimi olarak tasarlar. Fakat tasarımı Yeniçağ yaşam ve düşün biçiminin etkisi yadsınamaz. Yeniçağ özgürlüğü baskı altında tutan güçlerle, özgürlüğü yaşamak isteyen toplumsal güçlerin mücadelesinin yoğun olduğu bir zaman dilimidir. Rousseau işte bu çağda, özgürlük İdealini metafizik ve dinsel öğelerden temizleyerek, yaşanır bir duyguya dönüştürme çabasıdadır. Özgürlüğü doğal bir hak olarak gören Rousseau, hiç bir şartla özgürlükten vazgeçmeyi kabul etmez ve özgürlük uğruna verilen mücadeleyi meşru ve doğal bir hak sayar. Onun için özgürlük vazgeçilmez ve devredilmez bir hakır (Şimşek,2007).

Rousseau yaşadığı yılları arasında yaşamış özgürlükçü ve 'eşitlikçi' bir düşünür ve yazardır. Düşünceleri yalnız yaşadığı dönemde değil bugün bile tartışılmaktadır. Gerek siyaset teorisinde gerekse eğitim felsefesinde ortaya attığı görüşlerle birçok felsefeci ve düşünürü esin kaynağı olmuştur. Bu çalışmada eğitime ilişkin görüşlerine geçilmeden önce Rousseau'nun hayatı ve eserlerine kısaca değinilmiştir. Daha sonra, Rousseau'nun eğitime ilişkin görüşlerine odaklanılarak, onun nasıl bir eğitim anlayışı olduğu üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bu anlamda toplumsal cinsiyetin ve toplumsal cinsiyet önyargılarının tartışıldığı çağımız dünyasında "Rousseau'nun eğitim dair görüşleri ve eğitim anlayışı nedir?" problemi üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın kapsamını oluşturan Rousseau'nun eğitim anlayışı etrafında bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç Rousseau'nun eğitim anlayışının niteliklerini belirterek günümüzdeki eğitim anlayışına yansımalarının vurgulanmasıdır. Rousseau'nun eğitim anlayışının yanı sıra eğitim düşüncelerini son derece ilginç bir biçimde ortaya koymaktadır. "Emile" adlı eseri ve etkileri kitaptan alıntılarla çalışmamıza yansıtılmıştır. Rousseau'nun 18.yüzyıl'daki önemi ile birlikte, günümüz eğitim anlayışına ne gibi katkıları olduğu ve bundan sonra da ne gibi yararlar sağlayacağı konusu değerlendirilmesi çalışmamızın amacı kapsamında yer almaktadır.

Araştırmanın Önemi

Literatür taraması yöntemiyle hazırlanmış olan bu çalışma günümüz insanının eğitime bakış açısının netleşmesi açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Bu anlamda Rousseau, eğitimde daha önceden düşünülmesi bile olanaksız bir takım değerleri ortaya koymuştur. Çalışmada ilginç yaşamı, zıtlıklarla dolu düşünceleri incelenerek, bir pedagoğ olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Eğitim programlarının düzenlenmesi, mevcut eğitim anlayışının olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirilmesi gibi konularda kaynak teşkil etmesi bağlamında büyük önem taşımaktadır.

ROUSSEAU'NUN HAYATI

Fransız asıllı ve Protestan bir ailenin çocuğu olan Jean Jacques Rousseau, 1712'de Cenevre'de dünyaya geldi ve doğumundan birkaç gün sonra annesi öldü. Fakir bir saatçi olan babasından eğitimini alarak, Fransız ve eski Yunan edebiyatının klasiklerini öğrendi. Akabinde bir papazın yardımıyla Latince 'yi de öğrendi. Rousseau küçük yaşta iken babası hapse mahkûm olunca teyzesine baktı (<http://www.infed.org/thinkers/et-rous.htm>14.04.2013). Rousseau 12 yaşında okul ile çıraklık yaptığı bütün işleri yarım bıraktı ve bir süre ticaretle uğraşmasına rağmen başarılı olamadı. 1728 yılında Cenevre'den kaçıp İtalya'ya giderek mezhep değiştirip katolik oldu. Sonradan Madam Dö Warens adlı dul ve varlıklı bir kadınla tanıştı ve himayesi altına girdi. Maddi açıdan rahatlayarak kendini geliştirmiş ve sosyal, kültürel ve edebi alanların dışında müzikle de ilgilendi(<http://www.pandora.com.tr/sahaf/eski.asp?pid=58> 14.04.2013).

Warrens'tan sonra Rousseau 1745 yılında Paris'e gitti ve kaldığı otelde çalışan Therese le Vasseur adlı hizmetliyle evlendiler. Beş tane çocukları oldu ve çocukları yetiştirilmek üzere Foundling Hospital'e (yetimler evine) verdi. 1749 yılında Dijon Akademisi tarafından açılan bir yarışmada Rousseau'nun tezi ödül aldı ve bu ödülle büyük ün sağladı. 1750'de Diderot aracılığıyla Ansiklopediciler'e katılmasıyla Rousseau'nun -hukuk, ahlak, felsefe, siyaset gibi- çeşitli alanlarda yazdığı makaleler büyük tartışmalar yarattı.

Bilim ve sanattaki ilerlemenin ahlaki ilerlemeyi sağlamadığını, doğal insanın medeni insandan üstün olduğunu savundu. Toplumsal eşitsizliklere karşı gelerek 1754'den itibaren gittiği hemen her yerde düşüncelerinden gözaltına alındı. Emile adlı romanı dini çevreler tarafından tepki toplarken, Paris Parlamentosu, kitaptaki dini

bölümlerin yakılıp yok edilmesine ve tutuklanmasına karar verdi. David Hume'un daveti üzerine 1766'da İngiltere'ye geçti yalnız geçimsizlikler nedeniyle 1 yıl sonra Fransa'ya geri döndü. Adını gizleyerek yaşadı ve kovuşturmalar sona erdiğinde Paris'e döndü (<http://www.pandora.com.tr/sahaf/eski.asp?pid=58>,14.04.2013).. Son yıllarında psikolojik rahatsızlığından ve alkolizmden dolayı sıkıntı yaşadı ve Temmuz 1778'de öldü.

ROUSSEAU'NUN ESERLERİ

Onun diğer eserlerinin bazıları, Modern Müzik üzerine Bitirme Tezi (1743), Takdiri ilahi ile ilgili Voltaire'ye mektup (1756), Ahlaki Mektuplar (1757-8), Polonya Hükümeti üzerinde düşünme (1769-70), Müzik Sözlüğü (1767), ve Fransız Müziğine Mektup (1753). Onun ihtilafli eserlerinden birkaçı Christophe de Beaumont'a mektup, Paris'in Başpiskoposu (1763), Ecrites de la Montague'ya Mektuplar (1764) ve Sahnedeki M d' Alembert'e Mektup (1758). O'nun tamamlanmamış çalışmalarından bazıları, Botanikte başlangıç mektupları ve Botanik terimlere sözlük, Dilin Kökeni Üzerine Deneme, kasvetli Walker'ın hülyalarıdır.

Rousseau eğitime dair düşüncelerini ve eğitim anlayışını ayrıntılı ve sistemli olarak 'Emile' adlı bu kitabında belirtmiştir. 1762 yılında henüz 'pedagoji' nin olmadığı bir dönemde yazar, hala tartışılan düşünceleri ile eğitime önem verdiğini ortaya koymuştur. 'Emile' adlı kitap J.J. Rousseau'nun Emile adında hayali bir erkek çocuğu alarak onu yetiştirmesini konu edinmiştir. Emile beş bölümden oluşan bir kitaptır: Bunlar ilk çocukluk yıllarından itibaren yetişkinliğe dek Emile'in hayatının evrelerini, gelişme özelliklerini ve her evrede nasıl 'iyi' bir eğitim verilebileceğine dair önerilerin yer aldığı bölümlerdir. Sırasıyla,

- Doğuştan ilk çocukluk çağının sonuna kadar
- Çocukluğun ikinci devresi: konuşan çocuk çağı
- İlk gençlik çağı
- Buluş: insanın gerçek kişiliği bu çağda başlar
- Genç adam: hayata giriş

Yukarıda sözü edilen evrelerde Rousseau'nun eğitime bakış açısına dair ipuçları olabilecek temel noktalar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

ROUSSEAU'NUN EĞİTİM FELSEFESİ

Tüm Yüzyıllar boyunca eğitimin teori ve pratiği yetişkin ilgisi ve yetişkin sosyal hayatının bakış açısından belirlenmiştir. Hiç kimse gençlerin eğitime yaklaşımından görünümün başka bir noktası olabileceğini hayal etmemiştir. Rousseau yetişkinlerin fikir ve görüşleri yerine, gelişimin doğal dersi ve çocuğun ihtiyaçları ve faaliyetlerini kullanmıştır. *"Hiçbir değişiklik daha devrimci olamamıştı. Tıpkı Kopernik'in ortaçağ kozmolojisini tahrip ettiği gibi, Rousseau çocuğun doğanın bir yarattığı olduğunu ve onun yasaları ile uyum içinde büyüdüğünü ve hareket ettiğini göstererek geleneksel kavramlarına bir son verdi"* (Eby 335).

Öğretim yöntemlerinin çoğu gibi çocuğa muamelenin çoğunun radikal bir revizyondan geçmesi gerekiyordu. Bu Rousseau'nun çocuğu özgürleştirmek istediği yapaylık benzerindedir. *"Eğitim medeniyetin aktardığı, çocuğun belli alışkanlıkları, becerileri, tutumları ve bilgi edinimlerini alması zorunda olduğu bir süreç olarak tasarlanmıştır. Her yeni nesile bunları değiştirmeden aktarmak okulun görevi idi. Bir yandan, toplumun istikrarı transferin başarısına bağlıydı; diğer yandan, bireyin başarısı bunların alınmasına bağlıydı. Çocukların dili dışında sembolize fikirlerinden elde etmek için olağanüstü bir yeteneğe sahip olduğu, belleğin kalıcı gücünün çocukluk döneminde en güçlü olduğu, çocukların taklitçi olduğu gerçeği - bütün bunlar pedagojiyi yanlış yönlendirmek üzere komplo kurmuşlardır* (Eby 336).

Eğitimde bu sisteminin kaldırılması için Rousseau'nun büyük hizmetleri oldu. O'nun üstün katkısı, eğitimin verilmesini gerektiren çocuğu merkez haline getirmekte yatmaktadır. O'na göre öğretim ve eğitim fikirleri telkin etmede değil ancak her aşama için doğal olan bu faaliyetlerin işleyiş olanakları ile çocuğa döşenmesinde gerçekleşir. Eğitim teorisinin kalbi çocuğun doğasının çalışmasıdır. Onun ilkesi, kendi doğasının çocuk gelişiminde ne olduğu anlayışını içeriyordu.

Rousseau'nun Eğitim Amaçları

Eğitimin bireysellik sorunu

Modern dünyada bireyin tanınması ve özgürleşmesi Rönesans sırasında ortaya çıktı. Bireyin tanınması hukuk ve devlet alanında hızlı bir ilerleme oldu. Hobbes, Grotius, Pufendorf ve Locke bireyin kişisel ve medeni haklarının natüralist temelini ortaya koydular. (Eby 341)n Rousseau aslında sosyal hayata karşı olmayıp bireyin insanlığın tüm temel ilişkileri içine tüm kalbiyle girebilmesini kolaylaştırmayı amaçlamıştır. Bu balımdan Rousseau'nun kökten farklı toplumsal koşullar için iki eğitim sisteminin oluşturulmasının gerekli bulmuştur. Birinci sistem insanın doğal varlığına göre düzenlenmiş bir devlet ve toplum için bir eğitim biçimi olarak tasarlanmıştır. Eğitim kamusal bir işlemdir ve her çocuğa uzanır. Amacı doğal, basit erdemler ve dayanışma duygusuna teşvik etmektir (Eby 341).

Rousseau için, eğitim devletin önemli bir işidir. Çocuklar birlikte eğitilmeli ve bir toplumun dayanışma duygusunu oluşturan, ortak oyunlar, vatanseverlik eğitimi ve şarkılar yoluyla olur. Eğitimin ikinci biçimi mevcut medeniyet için olup; bir çocuk sosyal hayata girmeden önce, bağımsızlık duygusu, içsel iyilik, yargı, ve direnç toplumsal yaşamın aşağılayıcı etkilerine dayanacak şekilde inşa edilmelidir(Eby 342). Rousseau üst sınıfların eğitimine bakmıştır. Yaşam koşulları onlara eşitlik, sadelik, doğallık ve ihtiyaç duyduğu tüm diğer erdemlerin duygusunu ürettikçe, alt sınıflara eğitim gerekmez. Fakat doğal eğitim gerektiren lüks ve yapaylıkla büyümüş zengin çocukları için gereklidir.

Genele karşı özelleştirilmiş eğitim

Başlangıçta, eğitimle kilise ve devlete hizmet etmek için âlim üretimi amaçlandı. Rousseau kişinin temel bütünlüğüne karşı bunu doğrudan bir tehdit olarak gördü. Geçmişin eğitim amaçlarına karşı, Rousseau çocuğun doğal donanımının cömert ve liberal bir ekimini kurmaya çalışıyordu. Uzmanlaşmanın sert kalıpları varlığını deforme etmeden önce, çocuk bir bütün olarak gelişmiş olmalıydı. Eğitim ona göre değişen bir çevre ve değişen bir talih için bir kişiye sığacak şekilde yapılmıştı. Bu nedenle çocuk belirli bir meslek ya da belirli bir sosyal konum için eğitilmemeliydi. Zenginlik ve rütbede bireylerin varyasyonu son derece tehlikeli bir konum için böyle bir eğitim yapar. Rousseau toplumun kendisini sürekli değiştirdiği gerçeğine ve kişinin sabit ve değişmez bir yaratık olmadığına dikkat çekti, çünkü insan doğasının gelişme süreci devam etmektedir (Eby 343).

Eğitim kurumu

Hangi kurum bir çocuğu eğitmelidir? Eğitim bir kamu ya da bir aile işlevi midir? Bunlar Rousseau'nun döneminde gündeme getirilmiş kuşkulardan bazılarıydı. Rousseau için müdahil ihtiyaçlarına bağlı olarak her ikisi de önemliydi. Her iki sistem yaşamın yüce sonu ve devletin iyi başı oluşturması bu temel erdemleri korumak için tasarlanmıştır. *“Onlar küçük bir devlette işbirliği faktörleridir ve ortak yaşam, alışkanlıkları ve duygular yoluyla gençlere aktarılmaktadır. İki de eşitlik, kardeşlik, sadelik, özgürlük ve tüm diğer erdemleri geliştirilmesinde birleşir”* (Eby 345).

Emile Amacı

Rousseau'yu ünlü yapan ve bizim için en iyi olan eseri Emile'dir. Emile, eğitim medeniyetin sakıncalarını nasıl en aza indirir ve mümkün olduğunca insanı doğasına nasıl yakınlığa bilirliği göstermeyi üstlenir. Sosyal Sözleşme ve onun söylemleri baskıcı toplumsal ve siyasal koşulları ile mücadele için yazılmış olarak, Emile doğal ve kendiliğinden olması gereken bir eğitim ile günün konvansiyonel ve örgün eğitimini değiştirmeyi hedefliyor. Entelektüel tarafta, eğitim büyük ölçüde gelenekseldi ve Latince dilbilgisi, kelime ve hafızalayıcı çalışmalarında özel bir eğitim esas oluşturmuştur. Rousseau'yu dokunaklı bir şekilde bu uygulamaları eleştirmiş ve reform için yalvarmıştır. Dolayısıyla Emile de, bu isim hayali bir öğrencinin eğitim yaptığı natüralist ilkeleri uygular, onun doğduğu andan itibaren olgun bir adam haline sahip olduğu o zamana kadar, artık, kendisinden başka herhangi bir rehber ihtiyacı duymayacaktır (Graves 86).

Doğaya göre Emile ve Eğitim

Rousseau, Emile'nin ideal toplum için uygun gençlerin eğitimini tanımlar. Çocuk ailesinden ve okuldan alınır, toplumdan izole edilir ve doğa harikası ve doğa güzellikleri ile onu temasa getiren bir öğretmenin eline bırakılır. Bu tez, 'doğaya göre eğitim' en geniş anlatımı alır. (Monroe 28) Rousseau ifade nitelikleri kullanımı onda tutarlı

değilken ve onu benimser ve sık sık diğerleri tarafından yapıldığı gibi, çok belirsiz bir şekilde, üç kesin anlamından biri genellikle atanabilir.

- Sosyal önemi: Doğanın ilk ve esas anlamı sosyal olanıdır. Emile de, çocukluk çağı oluşan tüm cehalet, okulun anlamsız gelenekleri ve toplumun formlarında olmayan, ancak bir kişinin gerçek doğası hakkında derin bir bilgiye dayalı bir eğitim açıklar. Onun Sosyal Sözleşmesinde kişinin yalnızca haklarının kendi doğa yasalarında bulunduğunu iddia etti. Emile de, eğitimin bu aynı yasalar tarafından yönlendirilmesi gerektiğini iddia ediyor. Gerçek kişi değildir ama kişi kendi doğasının yasalarına tabidir ve yönlendirilir.
- Psikolojik önemi: Doğaya verilen ikinci bir anlam içgüdüsel kararlar, ilkel duygular ve doğal içgüdülerin başkalarıyla birlikte gelen deneyim ya da yansımından eylem için esas olarak daha güvenilirdir. Böylece Rousseau sürekli eğitimdeki alışkanlıkların formasyonuna saldırır. Tek alışkanlık çocuğun sözleşme için izin verilmesi gerektiği 'hiçbir alışkanlık' tır. "Alışkanlık, aydınlanma veya başkalarının önerisi tarafından değiştirilmemiş birincil eğilim anlamında, takip edilmelidir. Alışkanlıklar, kendi olağan öneminde, doğrudan bir taklit yada diğerlerinden öneri ile elde edilen hareket şeklinin sabit bir yöntemi olarak kaçınılması gerekmektedir" (Monroe 285).
- Olağanüstü veya Fiziksel önemi: Doğanın kullanıldığı üçüncü duygu cansız ve insanlık dışı doğa göstermektir. İnsandan gelen eğitim bitkiler ve fiziksel fenomenler ve her türlü güçlerle, hayvanlar ile korkusuz ve samimi temas ile etkisizleştirilmelidir. Rousseau doğa aşığı idi ve onun öğretimi aracılığıyla doğasının daha dolgun beğenisi ve daha hassas hareketi başladı. Bu hareket İngiltere'de büyük bir edebiyat okulunda kendi ifadesini bulmuştur.

ROUSSEAU VE EMILE

Çocukların çocuk eğitimi çeşitli gelişme dönemleri tarafından belirlenir. Her aşama yaşamın düzenlenmesinde esas sebep haline gelen ve ortaya çıkan kendi egemen öğretimine sahiptir. "*Gelişim evrelerinin tanınması yeni bir şey değildir. Ancak onu daha derin anlam göstererek eğitim için önemli bir prensip yapan, Rousseau oldu*" (Eby 338).

Doğumdan itibaren beşe ilk aşaması hayvan aşamasıdır. Sonra kendi bilinç şafağı ortaya çıkar. On ikide, aniden derin bir şekilde kendini bilincine varır. Rasyonel öğretim uyanır ve onunla birlikte, yüksek duygular ortaya çıkar. Ama çocuk doğru ahlaki yaşamsız varlığı hala izoledir. Sonraki aşamada bireyin tüm yaşam tarihindeki en önemli faktör olan kişinin cinselliğinin ortaya çıkması ile ergenliğe ulaşır ve bireyin sosyal hayatı tamamen başlar. Dönemler onların yükselişinde keskin bir şekilde işaretlenirken, onların kendi gelişimi birbirinden bağımsızdır. Henüz hiçbir süre sonrakine geçmek için bir araç yapılmamalıdır. Her biri bağımsız bir bütün, kendi içinde bir son ve yalnızca daha yüksek döneme bir geçiş değildir. Her aşamada kendi özel ihtiyaçları ve arzuları vardır, ve bu aşamada yaşamın kusursuz kendi farkındalığına en uygun olan alışkanlıkları oluşturur (Eby 339).

Evre I: Bebek Eğitimi

Bebek öğrenme kapasitesi ile doğar, ama hiçbir şey bilmez ve hiçbir şey ayırt edemeyiz. Zihin, kendi varlığının bile bilincine sahip olmayan ve mükemmel olmayan yarı oluşmuş organlar tarafından engellenmiştir. Hareketler, yeni doğan çocuk çığlıkları, tamamıyla mekaniktir anlayıştan ve iradeden oldukça yoksundur. Çocukların ilk duyuları tümüyle duygu dünyasındadır. Onlar zevk ve acının sadece farkında olmazlar. Gelişmemiş kavrama ve yürüme ile dışsal nesnelere ile onları bilgilendirecek temsilci duyuları oluşturmak onlar için uzun bir zaman alır (Cahn 158).

Eğitim doğumda veya öncesinde başlar ve beş yıllık ilk dönemi öncelikle gövde, motor aktiviteler, duyu algısı ve duyguların büyümesi ile ilgilidir. Doğanın yöntemi her şeyde takip edilmesi gerekiyordu. Rousseau için eğitim olmadan ortaya çıkmaz; bunun içerisinde döner. Doğanın gerçek eğitim oluşturan organlar ve fakültelerimizin gelişimi içseldir. İlk eğitim fiziksel çevre ile ilgili olarak çocuğun doğal faaliyetlerinin serbest ve engellenmemiş ifadesidir. Önemli olan, çocuğun eylem için içsel dürtüye uymada izin verilmiş olmasıdır ve doğrudan davranışının sonuçlarını yaşar.

Evre II: Beşten On İkiye eğitim

Bu, insan hayatının en önemli ve en kritik dönemidir. İki ilke tarafından kontrol edilmelidir. Eğitim negatif olmalıdır ve ahlaki eğitimin doğal sonuçları ile olmalıdır. Rousseau okullardaki tarzın yöntemlerinin ciddi bir

eleştirmenidir. Çoğu çocuk için, çocukluk eğitim acımasızca şiddetli olduğu gibi, hüzünlü bir dönemdir. Dilbilgisi onların belleğine kazındı. Öğretmenler çocukların öğretimde herhangi bir zevk bulabildikleri, ya da okuma, yazma ve ezberleme gibi herhangi bir şeyde gözleri olması gerektiğini henüz hayal etmemişlerdir. Öğretmenlerin bildiği öğrenmenin tek formu ezberciliği öğretmektir. Çocuğun gerçek bir hafızaya sahip olmadığına inandığı ve tamamen sözel dersler onun için bir şey ifade etmediği için, Rousseau bunu vahim bir hata olarak kabul etti.

Rousseau, böyle bir yöntemi sadece insanlığı köleliğin bir aracı gördü. Bu kitaplara ve diğerlerinin otoritesine bağlı eğitimidir. Kitaplara isteksizliğini Rousseau sert bir şekilde "*Ben kitaplardan nefret ediyorum; onlar sadece bilmediklerimizin konuşmasını bize öğretirler.*" şeklinde ifade etti. (Eby 348) Bu güvensizlik kitaplarda yaşamın bir aşaması ile sınırlı değildir. Kitap çocuk ve şeyler arasında geçer. Dahası bilgi, çocuğun kitaplardan öğrendiği kendi hükmünün oluşumu ve egzersizin yerini almasıdır.

Rousseau yumuşak ve kolay olacak pedagojinin savunucusu oldu. Ancak, Rousseau kolay olacak hayatın olağan anlayıştan çok farklı bir açıdan bir şeye sahipti. Bir yandan sadece bir serbest bırakma politikası değil, ama aynı zamanda diğer taraftan disipline son derece önem veren amiri önlemeyi amaçlamıştır. Rousseau, Emile'ye sahip olmak için on ikiden önce, konvansiyonel karakterinin bir şey öğrenmesi hatta okumasına bile istekli değildi. Ancak, çocuğun tesadüfen okumayı alması için bekledi. Okul öncesi dönem için süslü peri masallarına karşı çıktı çünkü onlar gerçek değildi. Hatta çocukluk çağı için masallara bile itiraz etti. "*Özellikle kendi ahlaki değerleri için seçilen Aseop fablları yüzyıllar boyunca ilk okuma metnini oluşturmuştu. Ama Rousseau'nun onları bir kenara atması onların sözde ahlaki önemindedi. Bunun nedeni, çocuk henüz ahlaki bir varlık değildi ve aynı zamanda çünkü bu fabllar yanıltıcıyd.*" (Eby 350). Dahası, Bir çocuğun birden fazla dil öğrenebileceğine inanmadı, çünkü onun kendi anadili olması gerekiyordu.

Çocuklar gerçek belleğe sahip değildir ve bu nedenle onların insan davranışlarının fikirlerini oluşturması ve tarihi durumları yargılaması mümkün değildir. Üstelik tarih çok fazla savaş, krallar, tarihler ve ikincil önemde siyasi gerçekler ile sınırlı idi. İnsan değerinin önemli olayları kullanılabilir duruma getirmede. Yine, tarih toplumu ele alır ama çocuk sosyal olguları anlamaktan acizdir. Tarih, ona göre, bu nedenle, bu gelişim aşamasının dışında tutulmalıydı. Coğrafyada, ayrıca, çocuklar için çok ileri seviyeydi. Rousseau sadece yüzyıllar boyunca müfredatı oluşturmuş daha eski konuları değil ama aynı zamanda yeniçağın yeni materyallerini de dışladı. Hiçbir bakımdan Rousseau din eğitimi reddi kadar çok evrensel geleneği ihlal etmedi. Çocuğunuz sebep yaşına ulaşana kadar Tanrı'yı bilmemeliydi. Bu fikir eğitimde çok vargıyı çevreledi.

Hayatın ihtiyaçlarından doğal olarak ortaya çıkan faaliyetler her aşamada müfredatı oluşturur. Çocukluğun ihtiyaçları yalnızca varlığına dair, basittir. Öncelikle vücut gelişimine sağlık, güç ve büyüme getiren, oyun ve spor gelir. Sonra da, çocuk geçim kaynaklarının güvenliğini yürütmektedir. "*Tarım insanın ilk istihdamıdır; en kullanışlı, en şerefli ve dolayısıyla uygulayabileceği en asil iştir*" (Eby 351).

On iki yaşından önce, çocuk akıl yürütemez. Onun ihtiyaçlarını basit ve azdır ve kolayca memnun olabilir. Memnuniyetini sağlamak için onun gücü hatta bu basit ihtiyaçları ile henüz orantılı değildir ve buna göre güçsüzlük ve bağımlılık duygusu yaşanır. O hala, olmanın bir ön-sosyal, ön-ahlaki aşamasındadır ve sadece şeylere ve gerekliliğine tepki yeteneğine sahiptir. Onun eğitimi için genel ilke şudur: "*Bedeni, organları ve yetkileri ile alıştırma yapın, ama elinizden geldiğince uzun süre onun ruhunu yoz tutun. Değerini tahmin edilebilecek hükme takaddüm tüm duygulara karşı uyanık olun!*" (Eby 351).

Bu aşamada çocuk başkasının iradesini bilmez ve komutlara veya cezalara da tabi olmamalıdır. Onun faaliyetleri zorunluluktan kaynaklanır ve sorumluluk ya da göreve hiçbir gerçek anlamda sahip değildir. Eğitici ve dini öğretiler ile takviye edilmiş insan doğasının egemen olan anlayışına Rousseau tamamen karşı çıktı. İnsan doğasının temelde kötü olduğu düşünülmüştür. Genel eğitimin yanı sıra dini eğitimin amacı, orijinal doğayı ortadan kaldırmak ve insanın yönetimi altında şekillenen bir şey ile değiştirmektir. Rousseau şu prensibi ile: "*İlk eğitim, tamamen negatif olmalıdır. Erdem ve hakikat ilkelerinin öğretilmesi değil ama hataya karşı akıl ve zaafa karşı kalbi korumaktan oluşur.*" bu fikre karşı çıktı. Ona göre çocuğun tüm eğitimi kendi doğasının özgür gelişmesi, kendi güçleri ve kendi doğal eğiliminden gelmektedir. Onun iradesi engellenmiş olamazdı. (Monroe 286) Rousseau çeşitli nedenlerden dolayı bu yöntemi benimsemiştir. İlk nedeni olan insan doğasının içsel

zorunluluk gereğince ortaya çıktığı ve iyi olduğu ilkesini mantıksal olarak takip ettiğidir. Bu doğal açılımı ile herhangi bir müdahale bozucu olacaktır. Adamin kötülükleri onun aldığı kötü eğitime bağlı olarak doğrudandır. Negatif eğitim tarafından Rousseau hiç eğitim olmaması gerektiğini iddia etmedi, ama normal olarak kabul edilen eğitim uygulamaları dışında farklı bir tür şey olması gerektiğini belirtti. Rousseau pozitif eğitimin kişiye ait görevleri çocuğa talimat veren ve zamanından önce zihinde oluşan eğitim türü olduğunu iddia etti. Negatif eğitim ona göre, doğrudan bilgiyi vermeden önce, bilginin araçları olan organları mükemmelleştirilme eğitimdi. Duyuların daha da uygun egzersiz yapması nedenine yol hazırlar. Negatif eğitim aylıklığın bir dönemi anlamına gelmez. Erdem vermez, ama kusurdan kişiyi korur. Gerçeği telkin etmez, ama hatadan korur. Anlayacağı yaşa eriştiğinde, onu hakikate götüreceği yolu almada çocuğa yardımcı olur. Aynı zamanda tanıma ve sevmeye yetisi edindiği zaman ona iyilik yolunu almada yardımcı olacaktır.

Evre III: Mantığın Yaşı

On iki ya da on üç yaşında çocuğun güçleri onun ihtiyaçlarından çok daha hızlı gelişir. Hava ve mevsimlerin zorluklarına karşı kayıtsız ve onlara karşı yürekte göğüs gerer. Hayali isteklerinden rahatsız değildir. Kişisel gücünün kendi ihtiyaçlarından daha büyük olduğu hayatta bir dönemdir. Aydınlanmanın liderleriyle patlak verdiğinde, mantık onların abartılı vurgusu nedeniyle, Rousseau aşırı konuma tepki gösterdi ve akılcı doğanın değerini yalanladı. Daha sonra hatasını gördü ve alt işlevi olsa da hakiki bir mantık atadı. Tasarlarken, mantık ne materyalistlerin ele aldıkları gibi histen ortaya çıkmaz; ne de, rasyonalistlerin inandığı gibi özgün ve doğuştan gelen bir ilkedir. Bu duygusal hayatın kökeni olan doğal bir yetidir (Eby 352).

On ikiden on beşe kadar olan dönemde, Rousseau mantığın ortaya çıkması için 'Mantık Yaşı' olarak adlandırması kendi en önemli özelliğidir. Kendini koruma, biyolojik hayvanlık, içsel spontan ifade yaşamın temel dürtüsüdür. Bizim ilk dürtülerimiz doğal olarak kendi kendine doğrudur ve Tüm davranışlarımız bireysel refah içindir. Duyusal deneyimler zihinsel yaşamın kökenini teşkil etmemektedir. Öz-bilincin artışı duygusal deneyimin salt artışından daha derin önem taşıyan bir gerçektir. Bu, tüm çeşitli hareketlere ve zihnin deneyimlerine birlik ve süreklilik kazandıran daha yüksek bir yaşam ilkesidir. Bu, ruhun yetileri ve daha yüksek duygulara salt hayvan duygusu aşamasından dönüş işaretleridir. Onlar tüm yetişkin faaliyetlerinin güdülerini oluşturduğu için bu duygulardan insanın üstün yaşamı ortaya çıkar.

Bebeklik döneminde, onun ihtiyaçları az ve basittir ve onun gücü zayıftır. On iki yaşına geldiğinde, çocuğun gücü kendi ihtiyaçlarından çok daha hızlı gelişir. Kas gücünde ön ergenlik artımı nedeniyle, gençlikte henüz birkaç ve basit kalmış ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olandan çok daha güçlüdür. "*Kimin gücü onun bazı yedek güce sahip arzularını aşıyor; kesinlikle çok güçlü bir varlıktır.*" (Eby 353) Ortaya çıkacak mantığa neden olan ihtiyaçlarının tatmini ötesinde gücün bu üstünlüğüdür. "*Bizim ihtiyaçlarımız veya arzularımız faaliyetlerimizin asıl nedenidir; buna karşılık, mantık gücü kontrol etmek için gücümüzü ve tutkularımızı yönetme ve yönlendirme amacıyla faaliyetlerimiz zekâ üretir*" (Eby 353).

Faaliyetler ile ilgili olarak gelişen zekâ kadar, mantık ortaya çıkmadan önce bunların yüksek derecede gelişmiş olması gereklidir. "*Çocukluk mantığın uykusudur. Dahası, Rousseau beyanı: İnsanın tüm yetilerinin en zor ve en son geliştirileni mantıktır*" (Eby 353). Çocuk on iki yaşına ulaştığında, mantık uyanmaya başlar ve onun kesintisiz gelişimi için zaman son derece kısadır. Gençliğin gücü kendi ihtiyaçlarına orantısız arttığı zaman, bu rasyonel yaşamın işlevi için mantık, rehberlik vermek üzere uyanır.

Mantık ilahi bir varlık değildir, ancak yardımcı bir yetidir sadece. Bu insan kuruluşu tarafından gerçek eğitimin başladığı yaştır. Bu zamana kadar, çocuk açılımı doğa yasaları tarafından tespit edilmiştir ve bu yasaların eylemine, eğitimi asla müdahale etmemelidir. Ancak, yeni aşama öğretim ve çalışmanın işçiliğinin dönemidir. Doğanın tasarımı zihin öncesinde vücudu güçlendirmek için olduğu açıktır. Doğru zamanda farkına varmak için izin verince, mantık çocuğun geleceğini yansıtır. Mantık tutkularından daha sonra görünürken ve bunların dışında ortaya çıkarken, onlara boyun eğiyor. Bu yürütülmesi için güvenilir bir kılavuz değildir. "*Rousseau bir insanın kalp ve onun iç vicdanının ilahi sesi tek başına yanılmaz rehberleri ve ona mutluluk getirme yeteneğine sahip olduğunu bildirerek felsefeyi korkuttu*" (Eby 355).

Bu aşamada ortaya çıkan tüm yetilerin, Rousseau hayal için olumlu bir isteksizliğine sahiptir. İhtiyaç hissi vücudun etkinliğine neden olurken, merak zihnin etkinliğine neden olur. Bu entelektüel yaşam için motive edici

bir güçtür. Çocuk meraklıdır, çünkü her nesne ya da durumun onun yaşam ve refahı için verdiği mücadeleden önemi vardır. Merak refah için arzuya neden olurken, sadece çocuğa gerçek hizmetin olacağıyla ilgilidir. Faydası, bu nedenle, bu aşamada müfredatı belirleyen tek ilkedir.

Tüm yapaylıklar onur duygusu, gurur, rekabet ya da yaşlıların onayı gibi öğretmenlerin çocuklara işi yaptırmak için uyguladıkları işe yaramaz ve zararlı etkiler anlamına gelir. Öğrenme için gerçek güdü bilme arzusu veya bilginin yararlılığı ve hizmetidir. Rousseau en iyi dürtü olarak faydayı yücelten Bacon ve Locke ile aynı fikirdeydi. Rekabet her zaman okulda baş motivasyonlardan biri olmuştur. Rousseau sosyal hayatın kötülük kemeri ve tamamen yasaklı işsizlik olarak kabul eder. *"Bırakın başka çocuklarla kıyaslama olmasın; mantığını yürütene kadar bırakın hiçbir rakibi olmasın hatta çalışırken bile. Ben kıskançlık ve kibir yoluyla ne öğrenecekse doğrusu yüz kez öğrenmemesini tercih ederdim"* (Eby 355).

Bu açıkça rekabet ve yarışma için Rousseau'nun nefrete sahip olduğunu gösteriyor. Çalışmanın belirsiz rotası fikri yönerge için yansıtılmalıdır. Bireyin kendini korumasında hakiki bir katkı yapan bu konulara daha fazla önem verilmelidir. On iki – on beş yaş arası böyle müfredat yapılmalıdır. Rousseau'nun başlıca endişe duyduğu üçlü:

- 1) İlk, bilgi için bir tat aşlamak oldu. O, bilginin verilmesi gerektiğine inanıyordu, ancak kişiye aynı zamanda gerektiğinde bunun nasıl elde edileceği öğretilmeliydi. Bu öğrencinin kendi değerini tahmin etmesini, her şeyin üstünde onu sevmesini sağlayacak.
- 2) İkincisi açıkça düşünmekti. Böylece Rousseau için en önemli şey doğru ve net olan bu fikirlerin zihne girmesi gerektiği idi.
- 3) Üçüncü doğru yöntemi vermektir. Öğrenciye sadece bilimleri öğretmek değil, aynı zamanda ona, onun için bir tat vermektir. Onun için bu tüm iyi eğitimin temel ilkesiydi. (Eby 356)

Rousseau sıkıca kendimiz tarafından onları öğrenirsek, bir şeyleri çok daha iyi öğreneceğimize inanıyordu. Böylece onun büyük ilkesi hiçbir şey başkalarının otoritesinde öğrenilmemelidir. Böylece Rousseau, ona kendi gücüne bağlı, ona kendi gücüne bağlı, kendi ekmeğini alan, kendi sonuçlarına ulaşan, kendi düşüncelerini düşünme zorunluluğundaki durumlara Emile'yi yerleştirdi. Bununla Rousseau, Emile'nin diğerlerinin görüşlerine değil, kendi beynine bağlı olmak zorunda kaldığını temel olarak söylemeye çalışıyordu.

Evre IV: On Beşten Yirmi'ye Eğitim

Bu dönem, insan tarihinin en önemli olayı seksin ortaya çıkmasıdır. Bu aşamaya kadar, hayat daha bir hayvani varlıktı, ama artık insani duygular ortaya çıkmaya başlar. Şimdiye kadar çocuğun bedenini, duyu ve beyin oluşturmuştu. Çocuk, sadece kendisi tarafından ve kendisi için okutulmuştur. Şimdi diğerleri ile bir yaşam için eğitilmek zorundadır ve sosyal ilişkilerde eğitim edilmelidir. Diğerleri için sevgi, artık kontrol güdü olur. Duyusal gelişim ve ahlaki mükemmellik hedefi haline gelir.

Çocuğun zihni, düşük deneyim düzeyi ile sınırlıdır. Bir şeyleri bilir ama başkaları ya da insanlarla ilişkisini bilmez. Kendisini bilmez ve bunun sonucu olarak, başkalarını yargılayamaz. Buna göre, sosyal ve dini deneyimden yoksundur. Bu nedenle de anlayamaz ve hayatın anlamını kavrayamaz. Ruh, ahlak, sanat ve felsefe dünyası henüz ona kapalıdır. Bununla birlikte, yabancı seviyeden insanlığın arttığı olanaklar vardır. 15 yaşına kadar Emile tarih, ahlak veya toplumun hiçbir şeyini bilmiyor.

Tüm en üst deneyimler ve duygular cinsel yaşamın ortaya çıkışına bağlı zuhur eder. Kişinin kısa sürede bir arkadaş ihtiyacına sahip olur, artık izole bir varlık değildir. Ruhun bütün duyguları ve kendi türleri ile tüm ilişkileri karşı cins ile birlikte doğar. Cinsel yaşam ikincil olan diğer birçok duyguyu uyandırır. Bu duygular arasında güzellik ve taltif takdiri, insan ilişkilerinin algısı, ahlaki ve sosyal yaşam hissi ve dini duygular bulunmaktadır.

Öğrenci bir kez kendi bağımlılığının bilincinde olursa, başkalarına ilişkisi ve kendi doğasının çalışmaya başlaması için yükümlü olur. Ergenlik dönemi boyunca eğitimi tartışırken, Rousseau şöyle yazdı, *'Onu şekillendirmeye çalışırken, kalbi keşfetmenin sanatını bilen bir gözlemci ve filozof olarak becerikli bir öğreticinin onun gerçek işlevine önyak olması bu çağdadır.'* Her şeyden önce kötü tutkularından sakınma ihtiyacındadır. İkincisi, artık bu tür dostluk, sempati, şükran, sevgi, adalet, iyilik ve hayırseverlik gibi daha yüksek duyguları uyandıracaktır. Bu duygular insanın zihinsel, sosyal ve ahlaki doğasının çalışması ile uyandırılırlar. Bu konular sadece kitaplar aracılığıyla dolaylı çalışılmamalı, aynı zamanda hayatta yaşanması gerekenlerdir (Eby 359).

Eğitimin gerçek işi içsel ortaya çıkma, büyüme, egzersiz ve duyguların bütünleşmesi, duygular ve tutkulardır. Anlam, kullanım ve değer ile dış olaylara yatırım yapan içsel duyguların evrimi olarak, gerçekliğin gözlemi ya da dış keşfi kadar çok değildir. İçsel duyguların uyanışı, dış nedenlere bu duyguların ilişkilendirmesinden önce gelmelidir. Ruh, ahlak, görev, sanat, din ve felsefe dünyasında başlayan bu içsel gelişim ve entegrasyon ile. Rousseau yabancı seviyeden medeniyete yükselten deneyimi zenginleştirme ve bu içsel açılım olduğuna inanır. Müfredat, bu aşamada bugün psikoloji sosyoloji ve etik gibi sınıflandırılan sosyal düzen ve insan doğası hakkında bilgi içerecektir. Rousseau'nun kitaplarda şu konuların çalışılması öncelikle aklında yoktu; somut yaşam koşullarında, yaşayan adamların gerçek ilişkilerinin sıcak deneyimleri. Edebiyat ile ilgili olarak, Rousseau eski edebiyattan yanaydı. Din de oynamak için önemli bir rol üstlenmiştir.

Emile artık bir adam haline geldi ve bir hayat arkadaşı onun için bulunması gerekti. Rousseau tamamen adam verilen bireyci eğitimi terk eder. Kadınların tüm eğitimi erkeklere göre olmalıdır. Onları memnun etmek, onlara faydalı olmak, onlar tarafından kendilerini onurlandırılan ve sevilen yapmak, gençken onları eğitmek, büyüdüğü zaman onlara bakmak, onları teselli etmek, hayatı onlara hoş ve tatlı yapmak ve bebeklik döneminden itibaren onlara öğretilmelidir(Graves 96).

Erkekler gibi, kadınlara yeterli bedensel eğitim verilmelidir. Elbise ile hoşnut içgüdüsel aşk onlara dikiş, nakış, dantel işleri ve tasarım öğreterek hizmet yaptırılmalıdır. Ayrıca, kızlar itaatkâr ve çalışkan olmalı ve onlar kısıtlama yoluyla yetişmiş olmalıdır. Haksızlıklarda acıyı öğrenmeli ve şikâyet etmede kocalarının yanlışlarına katlanmalıdır. Kızlar itaatkârlığına müdahale etmeksizin onları çekici hale getirecek şarkı, dans ve diğer beceriler öğretilmelidir. Onlar gerçekten çok erken yaşta, dine dogmatik olarak öğütlenmelidir. Onun için, her kız annesinin ve her kadın kocasının dinine sahip olmalıdır. Etik konularda, büyük ölçüde kamuoyu tarafından yönlendirilmelidir. Bir kadın erkeği gözetmeyi öğrenmelidir. Onların konuşma, eylem, dış görünüş ve hareketleri sanılan duygulara nüfuz etmek için öğrenmelidir. Böylece, çocuğun eğitimi radikal natüralizm ve bireycilik ile başladığını, ama romantik bir idealist evrimleşmeyle bittiğini görürüz. Kızın eğitim, ancak umutsuzca geleneksel kalır. Kadınlara bağımsız kişiliğin bu garip tekdüze sadece zemin üstünde açıklanabilir, Rousseau, karakterinin kadın ile teması olmamıştır ve insan kişiliğinin anlayışı dışı erdem bilgisi verilmesi için yeterince geniş değildir. Bu, bir düş kırıklığı ile sona ermesinin nedenidir.

EĞİTİM ALANINDAKİ ETKİLERİ

Eğitimde Rousseau'nun etkisi bugün bile belirgindir. Çocuğa eğitim kazandırılması gerektiği kabul edilirse, bir çocuk ele alırken, muhafazakârlığın eğitimde hiçbir yeri olmamalıdır, hepsi Rousseau'dan kaynaklanmaktadır. Çocuklara öğretilen meslek veya zanaatı konuşacak olursak, övgü Rousseau'ya gider. Ayrıca zihin ve ellerle beraber kalbi eğitmeye de vurgu yapmıştır. Aslında o, eğitimde yeni bir çağ getirdi(Rai 251). Böylece Rousselianism'in en devrimci ve en güçlü etkileri eğitim teorisi ve pratikte görünür. Birkaç kişinin organizasyon, yöntem ve eğitimin içeriği üzerine büyük bir etkisi olmuştur. Görevi gelenekselliği büyük ölçüde yok etmek olmasına rağmen onun doğallığının belirli özelliklerinin çoğu, zamanla değiştirilmiş veya reddedilmiştir, modern pedagojideki ilkelerin çoğu ona geri döner. Onun eleştirisi, mevcut sistemlerin savunması için acele eden adamlara neden oldu ve onlara iade edilmesi için girişimleri başarısız olunca, daha iyi bir şeyin yapımını üstlendiler. Rousseau'nun felsefesi aşağıdaki alanlarda büyük bir etki yarattı.

Yapay Çabanın Eğitime karşı Doğal İlginin Eğitimi

Rousseau sıkıca eğitimin doğal değil, yapay bir süreç olduğuna inanmıştır. Olmayan bir şeyden değil, içten bir gelişmedir. Doğal içgüdüler ve ilgilerin işleyişi yoluyla gelir. Doğal güçlerin genişletilmesidir, bilginin edinimi değildir. Rousseau için, eğitim hayatın kendisiydi, çocukluk çağının hayatından, ilgi alanları ve özelliklerini kontrol eden bir gelecek durumu için bir hazırlık değildir. Daha önceleri eğitim, yapmanın, düşünmenin ve hatta duygusal reaksiyonun geleneksel yolunu ona zorlayarak çocuğun doğasını yeniden yaratmayı amaçlanmıştır.

Çocuğun içgüdüsel ya da 'doğal' tepkisi, dini, fikri ve sosyal biçimliliğin nesiller boyunca geliştirilen bu yapay reaksiyonları yerine ikame eder. İnsani duygular kötüydü ve dolayısıyla kalbin doğal arzusunun nesnelere ayrılması gerekiyordu. İnsani duygular güvenilmezdi ve dolayısıyla bilgi veya talimat temelinde yapılmış

olamazdı. Özündeki ahlaksız doğasından fıskıran insani eğilimi ve içgüdüleri kötüye doğruyu ve yok edilmeliydi (Monroe 291).

Geleneksel toplumda, doğanın ifade ettiği doğal ilgilere bütün eğitim süreçlerinde kaçınılması gerekiyordu. Bunu gerçekleştirmek zorsa ve duygusal açıdan tatsızsa, faaliyet eğitsel değere sahiptir. Çocuğun ahlak eğitiminde ilk adım insan doğasının kötülüklerini temsil eden çocuğun iradesini kırmak oldu. Bu tür formların dışsal ifadesi çelişkili güdüleri gizleyebiliyor olsa bile yetişkinin yargısını tatmin eden tutumun yapay formlarında çocuğu biçimlendirmek için sürekli çaba harcıyarak onun sosyal ve ahlaki eğitimi takip edilmesi gerekti. "*Çocuk, yetişkin olana kadar hiçbir değer ve hiçbir hakkı olmayan minyatür bir yetişkin olarak kabul edildi. Her yaşın bu en yapay zamanında, giyim, görgü, tavır, zevkler içinde, çocuk ondan daha yaşlıları örnek olarak şekillendirildi*" (Monroe 292).

Rousseau daha önce, çocuğu yalnızca teleskobun yanlış ucundan izleyen yetişkinler vardı. O bir yetişkin gibi konuştu, bir yetişkin gibi düşündü ve bir yetişkin gibi hareket etti. Hatta eğitim alanında bile, yetişkinlerle aynı konularda eğitim aldı, ancak onlar görünümün aynı mantıksal noktasını oluşturmaya yaklaştırdı. Bu, belleğin sırf çaba yoluyla hakim olduğu biçimsel dilbilgisi aracılığıyla yapıldı. Böylelikle aynı yapaylıkta düzenlenen hayatta bu konulardan kullandı. Böylece Rousseau'nun eğitimin geleneksel anlayışına karşı genel bir protestonun somut uygulamaları olduğunu bulabiliriz. "*Kabul edilen uygulamanın tersi alırsanız, her zaman doğruyu yapacaksınız.*" (Monroe 293) Rousseau'nun tavsiyesi budur. Böylece kendi müteakip gelişiminin ve Rönesans eğitimi anlayışının yadsınmasını bulacağız, Rousseau'da bulunmaktadır.

Bir süreç olarak eğitim

Rousseau eğitimin bir süreç olduğuna ve bu sürecin doğumdan yetişkin yaşama yada yaşam boyu süren bir şey olduğuna inanıyordu. Dolayısıyla eğitim, herhangi bir özel aşama için, gelecekte bir durumda değil ama kendi içinde çeşitli süreçlerde anlam bulur. "*Her tür zincirle bir çocuğa yüklenen bugünü belirsiz geleceğe feda eden barbar eğitim, asla zevk almayacağı muhtemel bazı sözde mutluluğa uzun vadede onu hazırlamak amacıyla onu mutsuz ederek başlar, bize ne düşünmemiz gerektiğini soruyor?*" (Monroe 293).

Böylece Rousseau için, eğitim küçük bir adam olarak çocuğun öğretmenin elleri aracılığıyla büyük bir adam haline aldığı, artık sert, suni, anlayışsız bir işlemdir. Onların yoluna sahip olması için doğal güçlere izin verilmesi yoluyla olur. Bu süreç, keyifli akılcı ve uyum içinde dengelenmiş bir hale gelir. Rousseau için, yaşam doğal faaliyetlere, uygun görevlere ve ilgili memnuniyetlere sahip olduğunda sona ulaşılır.

Eğitimde olumlu bir faktör olarak çocuk

Rousseau çocuğun doğasından edindiği eğitim teorilerini türetmenin onuruna sahiptir. Eğitim Rousseau ile bütünüyle çocuğun yaşam ve tecrübesi içindeki anlamı ve süreci amacını bulur. Çocukluk çağının uygun gelişimi, eğitimin her aşamasının amacıdır. Çocuğun doğası ve büyümesi süreci belirlemek içindir, çocuğun deneyimi varlığını sunmak içindir. Pestalozzi, Herbart, Froebel ve çok sayıda daha az etkili diğer reformcuların tüm reformları Rousseau'nun öğretilerinde kendi kökenine varırlar" (Monroe 295).

On dokuzuncu yüzyıl eğitim gelişiminin temeli

Rousseau'nun öğretilerinde on dokuzuncu yüzyılın tüm eğitimsel gelişimini temel aldığı gerçeği bulunmaktadır. "*Rousseau eskinin kötüsünü kınayan peygamber idi; kehaneti, henüz belirsiz olan ve çarpıtılmış ana hattı görme, yeninin vizyonu.*" (Monroe 295) Uygulanabilir yordamı onun aşırılığı azaltılmış bu eğitim reformcularına ilham oldu. *Hor görülen devrimciye kendi minnettarlığının tüm bilinçsizliği rotalarını izleyen birçoğunun öncüsüydü, bugüne kadar zil zurna sarhoştı, seyahatin yolu uzun olmuştu. [...] Rousseau'ya göre doğa, dostları ile ilişkisi kapsamında edinilen olanların aksine, doğal içgüdüleri, eğilimleri, insan olmanın kapasiteleri anlamına geliyordu, o, eğitim psikologlarının öncüsü oldu* (Monroe 295).

Eğitim tarihinin tamamında en önemli ve en verimli gelişim büyümesi bunun üzerinden yapıldı. Rousseau'dan türetilen eğitim düşüncesindeki bu eğilimin temel fikri eğitimin doğal bir süreç olduğudur. Doğal içgüdüler ve eyleme yönelik eğilimlerden başlar ve kendi işleyişindeki yetişkinin zihninin ve gelişimdeki çocuğun zihninin çalışmasından türetilen ilkelere göre kontrol edilmelidir. Ayrıca Rousseau'nun öğretilerinde, eğitimsel materyalin güçlü doğa olayları ve gerçekleri olmasıdır, modern eğitim bilimsel eğilimi güçlendirdi. Son olarak Rousseau'nun

öğretisi içinde, eğitim bir toplumda yaşamak için bireye hazırlamalıdır, her biri onun desteğine kendi emeğiyle katkıda bulunmalıdır, onun yardımına ihtiyacı olan herkese yardımseverlik ile ve yoldaş erkekler için şefkat ile bağlayıcı olmalıdır, o, eğitime sosyolojik eğilimler koydu. Bireyciliğinde, açıkça yeni tip bir toplumsal eğitim fikrini vurgular. Bu, zamanların örgün eğitiminin onun reddinde geliştirmesi yoluyla ve zamanının egemen aristokrat sınıflarını açmaya teşvik etmesi ve duygusallık üzerine vurgusu ve eğitimin entelektüel yönü aksine ahlakin, eğitimin bir bileşen parçası olarak bir uğraşısının önsözünde görülmektedir (Monroe 296).

Okullar üzerindeki etkisi

Köklü etkilerin okullar üzerinde hemen etkileri yoktur. Etkiler sadece bu eğilimlerin sonuçları daha sonra keşfedildiğinde görülürler. Düşünce ve duygular üzerinde Rousseau'nun etkisi olan Fransa'da çok derindi, eski rejim sosyal örgütleniş de öyle derinlemesine yerleşmiş ki, değişim sadece şiddetli bir devrimin bir sonucu olarak gelebilir. Buna ek olarak, Emile'nin öğretmenleri kilise ve aristokrasiye doğrudan bir saldırı olarak vurgulandı. Dolayısıyla kazanılmış menfaat ve otorite ona karşı yürürlüğe girdi. "*Rousseau'nun edebi etkisi çok büyük olan ve sosyal fikirlerinin birçoğunun kabul edilir bulunduğu İngiltere'de, eğitimsel fikirleri az destek aldı. Eğitim konusunda hatırı sayılır bir edebiyatın Rousseau'nun fikirlerinden daha fazla veya daha az etkilendiği şimdi ortaya çıktı, ve on dokuzuncu yüzyılın başlarında oldukça kapsamlı çocuk edebiyatı Emile etkisinin direkt sonucu oldu*" (Monroe 297).

SONUÇ

Rousseau çocuğun daha özgürce büyümesine izin veren eğitimin daha doğal bir sistemi için haykırdığı bir sistem içinde yaşamayı gördü. Onun görüş ve önerileri radikal göründü; bir değişiklik meydana getirilmiş olsaydı böyle olması gerekiyordu. Eğitim dâhil her şeyin bölümlere ayrılıp kontrol edilmesini kendi zamanında yazdı. Bu yüzden, birinin böyle bir sistemin zincirlerinden kurtulmuş olması gerekiyordu. Bu cesur görevi göze alan Rousseau oldu. Onun felsefesinin anahtarı olan gelişimin aşamaları, sadece bir çocuğu yavaşça geliştirmek için izin verilmesi anlamına geliyordu. Doğa çocuğa öğretecekti. Bu çocuğun yalnız bırakılma zorundalığı anlamına gelmiyordu; fakat daha ziyade çocuğun eğitiminde temel araç olarak, doğanın öğretmen tarafından kullanılması gerekiyordu. Buna eklenen onun negatif eğitim kavramları, farklı aşamalarda müfredat, vb. eğitiminin oldukça durgun sistemde bir şeyler meydana getirmeyi amaçlamıştır.

Rousseau toplumun bozuk olduğuna karar vermiş olsa da, kendi halinde olan tüm bireylerin güven duygusunda büyük bir güvene sahipti. Tarih ve psikoloji karşısında, doğayı kültüre karşı tutuyor ve mantık ve duygu arasındaki ikiliği yaratıyor. Emile'nin tepkileri ve içgüdülerine esneklik verilmesine rağmen, onlar gerçekten onun öğretmeninin sürekli gözetimindedir. Ancak, bu tür tutarsızlıklara rağmen, Emile her zaman büyük bir zenginlik ve gücün eseri olarak muhasebeleştirilmiştir. Parlak düşünce, onun önerilerinin çoğunun altında yatan bilgelik, duygusal çekiciliği ve açıklığı, coşkulu ve sıcak sunumu, onun çelişki ve mantıksal eksikliklerini tamamen dengelemiştir. Rousseau'nun eğitiminin en belirgin özelliği ve en çok eleştirilen konusu, medeniyet ve sosyal kontrole karşı aşırı isyanı olmuştur. Doğanın hali ideal bir durum olarak düzenlenir ve tüm sosyal ilişkiler dejenere olarak kabul edilmektedir. Çocuk kaba zorunluluk yasaları tarafından izolasyonda büyür, on beş yaşına kadar hiçbir sosyal ve siyasi eğitime sahip olmaz.

Bu anti-sosyal eğitiminin saçmalığı daima yakından hissedilir olmuştur. Çocuklar ne sosyal bir boşlukta yetiştirilebilirler, ne de otoritenin belirli biçimlerinin tam dışlamasından dünya vatandaşları olarak sadece eğitilmiş olabilirler. Bu yüzden, toplum kalıplaşmış ve bozulmasına rağmen, birikmiş yarı deneyimi ve kazanımlar taşıyan önemli bir araçtır. Böyle bir son derece aşırı öğreti gerektiğinde, Rousseau'nun bir zamanlar yazdığını dikkate almak zorundayız. O, görüşünü ifade de o kadar güçlü olmasaydı, halkın dikkatini sabitleyemeyecekti ve muhtemelen sadece geri plana atılmış olurdu. Paradokslar ve abartmalar sayesinde kişinin doğal bir gelişiminin ağlama ihtiyacını vurgulamayı ve eğitim içeriğini, organizasyon ve yöntemlerde kısır gelenekleri yıkmayı başardı. Daha büyük önemde bir gerçek, Rousseau'nun çocuk bilgisi aşırı derecede kusurlu olmasına rağmen onun önerileri doğal olmayan sonlar ile gölgelendi ve duygusallık ile dolduruldu, eğitim için sadece temel olarak çocuğun çalışma ihtiyacını gördü. Rousseau eğitimsel teori ve pratiğe olağanüstü bir katkı sağladı. Çocuğun hayatındaki farklı aşamalarda karakteristik farklılıklar olduğunu göstermiştir, ancak her biri kendi olgunluğunun bir mükemmelliğine sahiptir ve sadece doğru etkinlikler olgunluk ve mükemmelliğe ulaşacağı her aşama için verilmektedir.

Rousseau'nun işi geçmişin toplum, gelenekler ve eğitimden bir devrime bağlı olmasıydı. Onun teorileri eski ve ahlaki bir yaptırım yok etmeye uğraşır, ama yerini almak için çok arz ihtiyacı karşılamadı. Yeni bir sosyal düzen, felsefe ve eğitim, dünyanın yeniden yapılandırılmış görünümü ve hakikat ve özgürlük getirmek için gerekliydi. Birey serbest egemenlik talep etmiş ve artık onun gelişimini bastırmadan çevrelerini ona uydurmak için gerekliydi. Bu bağlamda, Rousseau'nun onun bakış açısı ve yönteminde radikal bir hale geldiğini görürüz.

İkincisi, bir çocuk toplumdaki uzak tutulmaz. Taklit ederek şeyleri öğrenmesi gerekiyorsa, o halde onun takliti mümkün olma şansı yüksek olacak toplum içinde olması gerekir. Bu aynı zamanda çocuğun doğasında olan bu sosyal niteliklerini geliştirmek için yardımcı olacaktır. Rousseau'nun felsefesini yargılamadan önce, eğitimdeki ve toplumdaki çelişkili ilke ve eğilimleri, doğada bulunduğunu anlamak gerekir. Bu çakışmaları aşma ve uzlaşmanın biraz daha yüksek seviyesine ulaşma gayreti, onun dehasına daha derin bir saygı verir. Bugünün dünyası incelendiğinde, anlıyoruz ki şeyler Rousseau'nun zamanında olduğu şekilleriyle aynıdır. İki durum ortaya çok güçlü bir şekilde çıkıyor, ilki doğa, ikincisi çocuktur.

Rekabetin kıvamında olduğu bir dünyada, doğa sadece hafife alınır ve istismar edilir. İnsanların durmaya ve onu takdir etmeye nadiren zamanı olur. Çocuklar sadece kariyer merkezli olan bu konularda düşünülmektedir. Doğa ile büyümek ve doğanın sürece rehberliğine izin vermek insanların düşünmeye istekli olmadıkları bir şeydir. Rousseau da zengin gruplarda daha fazlasını amaçlıyordu. Bu bugün bile tamamen aynı. Yoksul, zenginle karşılaştırıldığında, hala doğa ile her yönüyle temasta olanlardandır.

Not: Bu çalışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya'da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen " International Conference on New Trends in Education – ICONTE – 2013 "da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Acar, Al K. (2007). Bertrand Russell'ın Eğitim Görüşü Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya

Affeldt, Steven G. (1999). "The Force Of Freedom: Rousseau On Foreign To Be Free", Political Theory, Vol. 27, No. 3. Gun., 1999).

Aksoy H. (1987). Rousseau'da İnsan Yapısı Ve Özgürlük Sorunu.

Bahner W. (1989). "Jean-Jacques Rousseau'nun Toplumsal-Siyasal Hedefi", Çeviren: Orhan Gülkaya, Felsefe Dergisi, İstanbul.

Bakır, K. (2007). Jean~ Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitim Anlayışı.

Cahn, S. (1970). *Eğitimin Felsefi Temelleri* New York: Harper And Row Yayıncıları .

Cunningham, W. (1940). *Eğitimin Esas Problemleri* New York: The Macmillan Şirketi.

Dent N.J.H. (2005). Rousseau Sözlüğü, Çev: B. Özkan, N. Ilgıçoğlu, A. Çitil, A. Kovan, İ. Kaya, Sarmal Yay., İstanbul.

Eby, F. (1964). *Çağdaş Eğitimin Gelişimi* 2. Baskı New Delhi: Prentice - Hall Of India Pvt. Ltd.

Graves, F. (1938). *Üç Asırlık Büyük Eğitimciler* New York: Macmillan Şirketi.

Gültekin, V. (2001). Rousseau, Kestaş Yayınları, İstanbul.

Güney S. (1942). "J.J. Rousseau'nun Hayatı" J. J. Rousseau, İlimler Ve Sanatlar Hakkında Nutuk. Çev. S. Eyüboğlu Hikmet Kitabevi, İstanbul.

Kaygısız, İ.(1997). Eğitim Felsefesi Ve Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri.

Kop, Y. (2004). Progressivism Ve Progressivisme Eleştirel Bir Yaklaşım, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10.

Monroe, P.(1908). *Eğitimin Tarihinde Kısa Bir Kurs* New York: The Macmillan Şirketi.

Nichols, M.P.(1985). "Rousseau's Novel Education İn The Emile", Political Theory, Vol. 13, No. 4. (Nov., 1985).

Rai, B. (1973). *Eğitim Teorisi* Lucknow: Prakashan Kendra.

Rousseau, J. J.(2000). Emile Ya Da Çocuk Eğitimi Üzerine, Çev. Mehmet Baştürk, Yavuz Kızılcım, Babil Yay, Erzurum

Rousseau, J.J. (2005). Emile "Bir Çocuk Büyüyor". Selis Kitaplar. İstanbul.

Sharma, R. N. (2000). *Eğitim Felsefesi Ders Kitabı* New Delhi: Kanishka Yayıncılar Distribütörler

Sarp, H. S.(1935). "J. J. Rousseau Filozof Mudur?". Yeni Türk, İstanbul, 1, (31).

Wilkins, B. T.(1959). "The Nature Of Rousseau", The Journal Of Politics, Vol. 21, No. 4. (Nov., 1959).

Winch, C.(1996). "Rousseau On Learning: A Re-Evaluation", Educational Theory, Volume 46, Number 4, Fall.